

ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

ОЛІЙНИК Володимир Вікторович

УДК 351:316.4:378 (477)

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЮ ОСВІТОЮ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

25.00.02 –механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
КУЦЕНКО Віра Іванівна,
Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», головний науковий співробітник

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України
СИЧЕНКО Віктор Володимирович,
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпровської обласної ради, ректор

доктор наук з державного управління, професор
ЛУКІНА Тетяна Олександрівна,
Інститут педагогіки НАПН України, головний науковий співробітник відділу моніторингу та оцінювання якості загальної середньої освіти

доктор наук з державного управління, доцент
ПОСПЄЛОВА Тетяна Вадимівна,
Київський університет імені Бориса Грінченка, професор кафедри управління факультету інформаційних технологій та управління

Захист відбудеться «17» травня 2019 року об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д26.867.03 в Інституті законодавства Верховної Ради України за адресою: 04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту законодавства Верховної ради України: 04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.

Автореферат розіслано «16» квітня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої р

А.А. Оржаховська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Глобальні виклики XXI століття сформували сучасні вимоги до модернізації системи національної освіти, покликаної задовольняти інтелектуальні та професійні потреби особистості, формувати та збільшувати відповідний потенціал суспільства, впливати на широкомасштабні системні перетворення в країні. У цьому контексті освіта має розглядатися як стратегічний об'єкт державного управління, рівень розвитку та якість якого безпосередньо впливає на стан національної економіки. При цьому, в умовах євроінтеграції, особлива роль відводиться неперервному професійному вдосконаленню кадрового потенціалу країни.

Розпочаті в Україні реформи, зокрема освітня та державного управління, прийняття нових законів «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про державну службу» (2015), «Про наукову та науково-технічну діяльність» (2015) тощо зумовили необхідність вдосконалення механізмів державного управління післядипломною освітою.

Теорія і практика свідчать, що оновлення інструментарію державного управління освітою в контексті євроінтеграції має спиратися на принципово нові гнучкі та злагоджені форми державного управління.

Серед основних викликів сучасного розвитку системи післядипломної освіти України – вдосконалення її управління через децентралізацію, дерегуляцію, залучення громадськості та зміни механізмів фінансування; розширення автономії та зростання відповідальності закладів освіти; підвищення якості освітніх послуг.

Післядипломна освіта будується на загальних для всіх основних напрямів освітньої практики соціально-економічних, управлінських і педагогічних принципах. Разом із цим вона представляє собою специфічну сферу освітньої практики та складову освіти дорослих, специфіка якої обумовлена соціальною місією, змістом завдань, особливостями контингенту, взаємодією з іншими соціальними інститутами. Це зумовлює необхідність розроблення такої моделі державного управління, яка б забезпечила безперервність, гнучкість та адаптивність освітнього процесу впродовж усього життя фахівців з урахуванням особистісних і суспільних потреб.

Аналіз наукових джерел із проблеми дослідження дав змогу з'ясувати, що питання управління та розвитку післядипломної освіти висвітлено в роботах М. Барної, Н. Бібик, В. Бикова, В. Буреги, К. Ваценка, А. Владиславлева, Б. Гадзецького, С. Гончаренка, А. Гуралюка, Л. Даниленко, Г. Дмитренка, М. Дарманського, М. Дробнохода, Г. Єльнікової, І. Жерносека, В. Зарицької, С. Змеєва, А. Зубка, І. Зязюна, Н. Клокар, Н. Коломінського, В. Кременя, С. Крисюка, В. Кричевського, А. Кузьмінського, В. Куценко, М. Лапенко, Т. Лукіної, В. Маслова, А. Нікуліної, В. Олійника, Пуцова, М. Романенка, В. Сиченка, Т. Сорочан, Т. Сущенко, Г. Тимошко, Т. Хлебнікової, О. Чалого, Н. Чепурної, Є. Чернишової, І. Якухно та ін.

Значущими для дослідження означеної проблеми є праці з державного управління: В. Бакуменка, Н. Діденко, К. Дубич, В. Коваленко, В. Князева,

В. Лугового, В. Маліновського, В. Цветкова та ін. Заслужують схвалення роботи з організаційно-економічних аспектів управління суспільним розвитком та освітою, які послуговували теоретичною базою дослідження, здійснені такими науковцями як: Г. Балихін, Н. Багаутдінова, В. Бесчастний, П. Волянський, В. Воротін, І. Мищак, А. Оржаховська, В. Пілюшенко, А. Погорелова, Т. Поспелова, В. Сиченко, О. Чечель та ін.

Однак на сьогодні в Україні сфера державного управління системою післядипломної освіти залишається недостатньо дослідженою, у тому числі в частині теоретико-методологічних засад, інституційних, організаційних, фінансових, правових механізмів її регулювання, що негативно впливає на якість перепідготовки працюючих фахівців у різних сферах діяльності.

Дослідження проблеми і визначення сучасного стану державного управління післядипломною освітою в контексті євроінтеграції уможливили виявити низку суперечностей в системі післядипломної освіти, що існують в Україні, а саме:

- між потребою в удосконаленні нормативно-правового забезпечення системи післядипломної освіти України і європейськими вимогами щодо перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців;

- між традиційною системою підготовки кадрів і необхідністю постійного вдосконалення компетентностей фахівців різних сфер професійної діяльності згідно з новими потребами ринку праці, суспільства в цілому;

- між підвищенням об'єктивних вимог до фахового рівня працівників та неготовністю значної частини з них до таких змін.

Необхідність розв'язання виявлених суперечностей і відсутність на сучасному етапі окремого наукового дослідження з означеної проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Теоретико-методологічні засади державного управління післядипломною освітою в контексті євроінтеграції»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження здійснювалось відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України за темою «Соціально-педагогічні технології управління системою післядипломної педагогічної освіти в умовах інноваційних трансформацій» (державний реєстраційний номер 0115V002063), в межах якої автором досліджено основні підходи до управління системою післядипломної освіти, методологічні складові управління післядипломною освітою в умовах глобалізації, основні закономірності та принципи побудови ефективної моделі державного управління післядипломною освітою, проаналізовано нормативно-правове регулювання системи післядипломної освіти та напрями його вдосконалення, роль і місце відкритих освітніх ресурсів у системі післядипломної освіти, розроблено положення щодо формування ефективної системи дистанційного післядипломного навчання в Україні.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розроблення наукових положень і практичних рекомендацій щодо формування механізму ефективного управління системою післядипломної освіти, спрямованого на поліпшення підвищення кваліфікації, підготовки та перепідготовки

кадрів, здатних максимально результативно вирішувати нагальні проблеми суспільства, підвищувати потенціал країни.

Відповідно до поставленої мети у дисертаційній роботі було сформульовано та вирішено такі наукові й практичні завдання:

- здійснити аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з теми дослідження і встановити ступінь розроблення проблеми в теорії та практиці управління післядипломною освітою в Україні.

- дослідити розвиток неформальної освіти дорослих у зарубіжних країнах та шляхи її запровадження в Україні.

- удосконалити методологію державного управління післядипломною освітою в умовах євроінтеграції.

- оцінити потенційні можливості системи післядипломної освіти щодо задоволення потреб економіки і суспільства в людських ресурсах та шляхи її розвитку через застосування сучасних механізмів державного управління.

- надати системно-структурну характеристику організаційного (інституційного), правового регулювання системи післядипломної освіти в Україні та визначити сутність і значення управління нею в сучасних умовах.

- обґрунтувати основні напрями управління структурною перебудовою системи післядипломної освіти в Україні.

- запропонувати шляхи розвитку мережевої взаємодії в системі післядипломної освіти в Україні (роль і місце відкритих освітніх ресурсів, інформаційну модель відкритої післядипломної освіти, дистанційне післядипломне навчання тощо).

- виявити особливості системи державного управління післядипломною освітою в Україні в умовах євроінтеграції та формування єдиного освітнього простору.

- запропонувати напрями модернізації та підвищення ефективності механізмів державного управління системою післядипломної освіти в Україні в контексті євроінтеграції.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері державного управління післядипломною освітою в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади державного управління післядипломною освітою в контексті євроінтеграції.

Методи дослідження. Теоретичною й методологічною основою дослідження є діалектичний принцип пізнання і системний підхід до вивчення економічних й управлінських явищ, фундаментальні положення економічної теорії та загальноновизнані праці провідних науковців у сфері управління, у тому числі освітою.

Для розв'язання поставлених завдань у дисертаційній роботі на різних етапах наукового дослідження використано низку загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: *синергетичний*, за допомогою якого обґрунтовано взаємозв'язок соціальних процесів і суспільних явищ у частині характеристики післядипломної освіти як відкритої динамічної нелінійної системи, що характеризується механізмами самоорганізації; *теоретичного пошуку* (теоретичний аналіз наукових джерел і

нормативної документації з питань державного управління системою післядипломної освіти, порівняння, класифікація, систематизація теоретичних та експериментальних даних, узагальнення та аналіз методів управління освітньою діяльністю) для здійснення теоретичного аналізу наукових підходів і принципів до управління системою післядипломної освіти; *методи емпіричного характеру*: діагностичні (спостереження, анкетування, інтерв'ювання, бесіди, тестування, експертних оцінок, власний досвід, обробка випускних творчих робіт слухачів, студентів) – для визначення стану державного управління розвитком системи післядипломної освіти; *методи моделювання і прогнозування* – для розроблення системи управління інституціональним розвитком післядипломної освіти; експериментальні; методи математичної статистики (статистична обробка даних, графічне відображення результатів та ін.) – для кількісного та якісного аналізу результатів дослідження; *метод узагальнення* (сформульовано основні напрями та шляхи модернізації державного управління післядипломною освітою України).

Джерельну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові документи, що регулюють освітню та інноваційну діяльність, офіційні статистичні матеріали державної служби України, законодавчі й нормативні акти Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, офіційні матеріали МОН України, наукова і довідкова література з досліджуваної проблематики, матеріали періодичних видань, ресурси всесвітньої мережі Інтернет, органів державного і регіонального управління з питань розвитку освіти, праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених, а також результати власних досліджень і розрахунків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розв'язанні важливої наукової проблеми в галузі державного управління щодо забезпечення стабільного функціонування системи післядипломної освіти; теоретичному, методологічному, методичному і прикладному обґрунтуванні наукових засад формування механізму управління ефективною національною системою післядипломної освіти в контексті євроінтеграції. Основні наукові результати дослідження полягають у тому, що:

уперше:

– обґрунтовано, що післядипломна освіта є відносно відокремленою системою, специфіка якої обумовлена особливою соціальною місією, змістом завдань, що виконуються, особливостями контингенту, організаційним устроєм, взаємодією з іншими соціальними інститутами, а управління післядипломною освітою є самостійним, незалежним напрямом в управлінні освітою, який найбільш раціонально здійснюється у контексті державно-громадського управління;

– запропоновано інституційні та нормативно-правові зміни в площині суб'єкт-об'єктних відносин із метою забезпечення ефективного функціонування усіх складових післядипломної освіти, що передбачає: оптимізацію мережі закладів післядипломної освіти та їхню професійно-громадську акредитацію, трансформацію закладів післядипломної освіти в інноваційні науково-навчальні центри, навчальні центри підприємств, створення центрів із комплексного дослідження та прогнозування ринку освітніх послуг післядипломного рівня і консалтингових центрів для вивчення освітніх потреб громадян, запровадження діяльності таких інституційних структур як Національне агентство забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО),

кваліфікаційні центри, Національне агентство кваліфікацій для забезпечення якості післядипломної освіти, розробку та прийняття Концепції розвитку післядипломної освіти в Україні, Закону України «Про освіту дорослих (післядипломну освіту)», державних стандартів якості освітнього продукту в системі післядипломної освіти тощо;

– визначено напрями модернізації та підвищення ефективності механізмів державного управління системою післядипломної освіти в Україні шляхом запровадження адаптивної моделі державного управління післядипломною освітою; реалізації комплексного інтегративного механізму державного управління підвищенням якості післядипломної освіти; диверсифікації фінансування післядипломної освіти шляхом упровадження допоміжного рахунку освіти, освітнього ваучера, освітнього кредитування, змішаного фінансування, пільгового оподаткування прибутків фізичних осіб, які спрямовують власні кошти на навчання тощо;

– доведено, що післядипломна освіта в умовах глобалізації представляє собою процес інтеграції, взаємозалежності та взаємодії потреб ринку знань, ринку послуг та ринку праці, принципами управління якої є: принцип випереджувального розвитку, врахування зовнішніх впливів на зміст управління, управління змінами, руху, змін і розвитку, зворотного зв'язку, системності, оптимізації, якості освіти, об'єктивності, демократизму, правової впорядкованості (законності), публічності, науковості. До основних стратегій післядипломної освіти зараховано: диверсифікацію послуг післядипломної освіти відповідно до запитів ринку праці та особистісного розвитку фахівців; створення інтегрованих та міждисциплінарних програм, які дозволяють забезпечувати ринок нових професій або індивідуальні запити роботодавців; оптимальне використання ресурсів у межах реалізації загальної стратегії професійного розвитку кадрів; інтеграцію національного рівня післядипломної освіти у міжнародний освітній простір з можливостями її інтернаціоналізації, міжнародної сертифікації;

– визначено напрями державної політики в сфері формування та використання відкритих освітніх ресурсів в Україні, зокрема розроблено інформаційно-комунікаційну модель відкритої післядипломної освіти, що поєднує різні аспекти діяльності закладів післядипломної освіти, а також напрями державної політики в сфері дистанційного навчання в цих закладах; напрями модернізації та підвищення ефективності механізмів державного управління системою післядипломної освіти в Україні шляхом запровадження адаптивної моделі державного управління післядипломною освітою, комплексного інтегративного механізму державного управління підвищенням якості післядипломної освіти, допоміжного рахунку освіти, освітнього ваучера та освітнього кредитування, державно-приватного партнерства, змішаного фінансування, пільгового оподаткування прибутків фізичних осіб, які спрямовують власні кошти на навчання тощо;

удосконалено:

– категоріально-понятійний апарат у сфері державного управління післядипломною освітою, зокрема подано авторське визначення поняття післядипломної освіти як виду соціальних стосунків, соціального інституту, соціальної системи; шляхи підвищення якості підготовки кадрів для системи післядипломної освіти з урахуванням досвіду ряду зарубіжних країн;

– методологію державного управління післядипломною освітою в умовах євроінтеграції шляхом визначення таких методологічних складових як: цілісне включення в процеси міжнародної інтеграції освіти, впровадження кращих міжнародних освітніх практик, реформування післядипломної освіти для посилення індивідуального підходу до розвитку творчих здібностей фахівців, здатних працювати в нових умовах, адаптація системи післядипломної освіти до запитів розширеної глобальної ринкової економіки, створення нових каналів знань та інформації (он-лайн освіта, дистанційна освіта, відкрита освіта, «навчання з відкритим кодом» (Open source learning), Stem-освіта), усвідомлення специфічної соціальної місії післядипломної освіти, випереджувальний розвиток післядипломної освіти на засадах сталого розвитку, виділення «залежностей взаємного посилення» в системі післядипломної освіти, дослідження макро- та мезосередовища післядипломної освіти;

– функції маркетингового управління в сфері післядипломної освіти з боку державних органів щодо: підвищення конкурентоздатності вітчизняного ринку освітніх послуг у сфері післядипломної освіти; впровадження державної системи управління якістю в сфері післядипломної освіти; впровадження стратегії виходу на міжнародні ринки освіти дорослих; формування банку інноваційних освітніх технологій, трансферт технологій; формування відкритого освітнього простору, впровадження ІКТ технологій в освітню діяльність; популяризація концепції «освіта впродовж життя», формування культури безперервної освіти; підвищення іміджу вітчизняної системи післядипломної освіти на внутрішньому та міжнародному ринках; стимулювання населення до участі в безперервному освітньому процесі, формування попиту на освітні послуги; стимулювання роботодавців до участі у виробленні якісної освітньої послуги тощо;

– напрями модернізації та шляхи підвищення ефективності управління системою післядипломної освіти в Україні, які ґрунтуються на використанні інноваційних методів активізації запозичення новацій у сфері освіти; ресурсне забезпечення інноваційної діяльності; оцінка інновацій та їх нормативне закріплення; стимулювання інноваційної діяльності; міжгалузєва координація у сфері інновацій; інтеграція інноваційної діяльності; підтримка інноваційних процесів; контроль за розробленням і впровадженням інновацій;

– напрями ефективного підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування шляхом удосконалення нормативно-правової бази щодо врегулювання проблемних питань стосовно статусу закладів післядипломної освіти, які будуть здійснювати освітні послуги у цій сфері; забезпечення неперервності освіти впродовж кар'єри державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування; встановлення прямого зв'язку між їх підвищенням кваліфікації та кар'єрним зростанням; спеціальної підготовки викладачів та тренерів для закладів системи підвищення кваліфікації; постійного оцінювання стану професійної підготовки державних службовців на основі моніторингу загальнодержавного та регіонального рівнів; запровадження інноваційних моделей підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, що базуються на технологіях, методах і принципах європейського освітнього простору; координація діяльності загальнодержавних та

регіональних державних органів влади, які вирішують завдання щодо підвищення кваліфікації державної служби; створення нового мотиваційного механізму, який не просто зобов'язував би, а й стимулював державного службовця до постійного оновлення своїх компетентностей; вивчення міжнародного досвіду з проблем підвищення кваліфікації державних службовців та використання його ідей в Україні; здійснення необхідних інвестицій у розвиток людських ресурсів у сфері державної служби;

дістали подальшого розвитку:

– теоретичний аналіз післядипломної освіти, оцінка стану розвитку галузі в Україні, що дало можливість визначити основними проблемами післядипломної освіти на сучасному етапі наступні: необхідність нової методології та модернізації концепції державного управління післядипломною освітою, впровадження неформальної та інформальної освіти, розвиток мережевої взаємодії в системі післядипломної освіти, обґрунтування оцінки якості післядипломної освіти в Україні та розроблення відповідних показників, оцінювання освітніх результатів, принципи внутрішньої та зовнішньої оцінки якості;

– дослідження розвитку неформальної освіти дорослих у зарубіжних країнах та її запровадження в Україні шляхом створення на державному рівні уповноважених органів управління неформальною освітою дорослих, основними функціями яких мають стати: розроблення стратегії та концепції розвитку національної системи неформальної освіти дорослих; створення механізмів державно-громадського регулювання освітньої діяльності, включаючи пошук компетентних замовників освітніх послуг; визначення джерел державного фінансування; розроблення відповідної законодавчої бази для регулювання відносин, що виникають у сфері неформальної освіти; координація діяльності регіональних органів управління системою неформальної освіти; наукове, методичне і кадрове забезпечення як існуючих, так і новостворених освітніх закладів у сфері неформальної освіти; відслідковування та аналіз результатів роботи різних освітніх структур та закладів, узагальнення і розповсюдження успішного досвіду у сфері неформальної освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається можливістю їхнього використання в сучасному державному управлінні системою післядипломної освіти в Україні. Зокрема, теоретичні положення та практичні рекомендації дисертаційного дослідження можуть бути використані при підготовці проектів законодавчих актів України та інших нормативно-правових документів, а також органами державного управління, місцевими управліннями освітою, керівниками закладів вищої освіти, науково-педагогічними, педагогічними працівниками, організаціями роботодавців із метою розроблення державних стандартів й удосконалення підготовки фахівців.

Практичне значення одержаних результатів полягає й у тому, що вони можуть бути застосовані у наступних сферах:

– освіті – під час підготовки та підвищення кваліфікації кадрів державного управління, науково-педагогічних і педагогічних працівників;

– у науковій роботі – при проведенні науково-дослідних робіт студентами, слухачами; підготовці лекційних курсів, підручників, навчальних посібників;

подальшому розробленні нормативно-правових основ державного управління системою освіти;

– правотворчій роботі – при вдосконаленні законодавства щодо механізмів державного управління та регулювання системою освіти в Україні.

Результати дослідження впроваджено в організаційно-управлінський та освітній процес Національного агентства України з питань державної служби (довідка від 31. 10. 2018 р. № 7896/01-18), Інституту законодавства Верховної Ради України (довідка від 27.04.2018 р. № 22/190-1-15), ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (довідка від 23.04.2018 р. № 01-02/274), Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» (довідка від 06.06.2018 р. № 01-23/334), Інституту гуманітарної підготовки та державного управління Івано-Франківського Національного технічного університету нафти і газу (довідка від 14.06.2018 р. № 2), Університету імені Яна Длугоша в Ченстохові (Республіка Польща) (довідка від 04.07.2018 р., протокол № 1).

Особистий внесок здобувача. Наукове дослідження теоретико-методологічних засад державного управління післядипломною освітою в контексті євроінтеграції як окремої наукової проблеми виконано дисертантом самостійно, з використанням останніх досягнень галузі науки державного управління.

У працях, опублікованих у співавторстві, автору належать такі результати: обґрунтування ролі й місця самоосвіти в системі післядипломної освіти [2]; шляхів модернізації системи підготовки та перепідготовки кадрів в умовах інформатизації та глобалізації суспільства [10].

Вірогідність одержаних результатів дослідження забезпечується чіткістю і визначеністю теоретичних і методологічних вихідних позицій щодо державного управління післядипломною освітою в контексті євроінтеграції, орієнтацією на сучасні досягнення державного управління, економіки, соціології, психології, педагогіки; використанням комплексу взаємодоповнюючих методів і прийомів, адекватних меті, завданням і логіці дослідження; дотриманням вимог до моделювання; репрезентативністю статистичної вибірки, поєднанням кількісного і якісного аналізу дослідницьких матеріалів; результатами їхнього впровадження в організаційно-управлінський і освітній процеси установ та закладів освіти.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, положення та висновки дослідження доповідались на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, науково-методологічних семінарах і «круглих столах», зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Управління післядипломною освітою: реалії, тенденції, перспективи» (м. Херсон, 2013 р.); Науково-практичній конференції «Елітний менеджер: технологія підготовки у системі національної освіти» (м. Київ, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Глобальна економічна динаміка як фактор напруги соціально-політичних процесів: цикли, криза і конфлікти» (м. Афіни – м. Київ, 2014 р.); XIX Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД» (м. Переяслав-Хмельницький, 2014 р, .); XI Всеукраїнській науково-методичній конференції «Проблеми післядипломної освіти педагогів: реалізація компетентнісної парадигми в освіті як основа

суспільного розвитку» (м. Ужгород, 2014 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти» (м. Київ, 2015 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції викладачів і аспірантів «Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій» (м. Київ, 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти»: (м. Київ, 2016 р.); Всеукраїнському «круглому столі» «Трансформація підготовки менеджерів освіти до реалізації концепції «Нова українська школа» (м. Київ, 2017 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти» (м. Київ, 2017 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій» (м. Київ – м. Суми, 2017 р.); II-й Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології» (м. Київ, 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Управління якістю вищої освіти: проблеми та перспективи» (м. Київ, 2017 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Психолого-педагогічне забезпечення громадської підтримки освітніх інновацій» (м. Київ, 2017 р.); Науково-методологічному семінарі «Позиціонування навчального закладу на ринку освітніх послуг засобами традиційних та новітніх медіа» (м. Київ, 2017 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правове регулювання післядипломної освіти України в контексті суспільних змін» (м. Київ, 2018 р.); Науково-методичному семінарі «Конкурентоспроможність персоналу: виклики сьогодення» (м. Київ, 2018 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Наука і молодь 2018 р.: пріоритетні напрями глобалізаційних змін» (м. Київ, 2018 р.).

Кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук «Формування правової компетентності керівників навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти» (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти) захищено в 2008 році, її матеріали в докторській дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано в 36 наукових працях, з них: 1 одноосібній (30, 9 авт. арк.) і 1 колективній монографіях; 28 наукових статтях, з яких 23 – у наукових фахових виданнях України, 5 – у закордонних фахових виданнях (іноземною мовою), зареєстрованих у міжнародних наукометричних базах даних, 6 – тез доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел – 365 найменувань, з них 38 іноземною мовою, 20 додатків. Загальний обсяг дослідження становить 593 сторінки, з яких 407 основного тексту. Робота містить 33 таблиці, 54 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено ступінь її наукової розробленості, сформульовано мету та завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито теоретичні й методологічні засади, наукову новизну, теоретичне й практичне значення дослідження, подано відомості про апробацію і впровадження його результатів, особистий внесок здобувача, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – *«Теоретико-концептуальні засади управління системою післядипломної освіти»* – розглянуто зарубіжний досвід інституційного забезпечення післядипломної освіти, досліджено основні підходи до управління системою післядипломної освіти та проаналізовано стан кадрового забезпечення вітчизняної системи післядипломної освіти.

За результатами вивчення досвіду інституційного забезпечення післядипломної освіти Німеччини, Австрії, Швеції, Франції, Фінляндії, США та інших країн, міжнародних організацій, Європейської асоціації освіти дорослих, здійснено порівняльний аналіз тенденцій розвитку та функціонування післядипломної освіти, формування правових основ системи державного управління освітою дорослих, фінансового, матеріально-технічного, кадрового тощо забезпечення вирішення комплексу проблем у сфері післядипломної освіти в зарубіжних країнах.

З'ясовано, що у розвинених державах безперервна професійна освіта дорослих набула різноманітних форм і підходів, які реалізуються системою освітніх інституцій, формування якої відбувалося з урахуванням традицій, культури, соціально-економічних, політичних та інших чинників. Тут створена широка мережа закладів освіти дорослих різних форм власності, підходів до надання послуг, які спрямовані на виконання загальної мети: надання якісних освітніх послуг у процесі перепідготовки або підвищення кваліфікації учасників ринку праці.

Доведено, що в сучасних умовах зміни парадигми освіти, найважливішою складовою якої є ідея безперервної освіти, процес формування професійних якостей та здібностей особистості повинен відбуватися впродовж усього життя, що неможливо забезпечити за допомогою функціонування лише традиційної «формальної» системи освіти, яка передбачає підвищення кваліфікації спеціалістів один раз на п'ять років. У цьому контексті відзначимо, що в частині першій статті 8 Закону України «Про освіту», визначено, що особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Держава визнає ці види освіти, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, а також заохочує до здобуття освіти всіх видів. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що неформальну освіту не можна розглядати відокремлено від формальної, ці види є складовими освіти впродовж усього життя індивідуума і взаємодоповнюють одна одну. Це вимагає розширення меж останньої та доповнення її новими інноваційними елементами.

Виявлено, що з метою побудови ефективної системи неформальної освіти, інтегрованої в традиційну формальну систему, необхідно розробити та запровадити комплекс заходів. Потребує уваги формування державної політики та розроблення управлінських функцій у сфері неформальної освіти. Перш за все необхідним є створення на державному рівні повноважних органів управління неформальною освітою дорослих.

Запропоновано принципи побудови ефективної системи неформальної освіти, від яких залежить її функціонування, а саме: суспільного визнання, цілеспрямованості, систематичності, організованості, орієнтації на потреби, додатковості знань, гнучкості, адаптивності, індивідуалізації, орієнтації на зміни, інноваційності, та методи валідації неформальної й інформальної освіти, які повинні максимально відповідати європейським принципам забезпечення якості й документам, які створені на їхній основі.

Визначено специфічні особливості післядипломної освіти. Доведено, що державне управління післядипломною освітою як самостійний, незалежний напрям у системі вищої освіти найбільш раціонально має проявлятися в межах здійснення державно-громадського управління та забезпечуватись проведенням єдиної державної політики, системою заходів організаційного, економічного, політичного, інформаційного та іншого характеру, що сприяє розвитку даної системи.

Обґрунтовано, що гарантування дієвості державного управління системою післядипломної освіти потребує нормативно-правового встановлення прав і обов'язків усіх суб'єктів післядипломної освіти, взаємозв'язків і порядку взаємодії в площині суб'єкт-об'єктних відносин, пов'язаних із забезпеченням якісного функціонування усіх елементів системи післядипломної освіти в Україні, виваженої державної політики у даній сфері.

З'ясовано, що формування державного управління післядипломною освітою та забезпечення його ефективності можливе лише на основі об'єктивної оцінки існуючих проблем у цій сфері. Ця об'єктивність має базуватися на оцінці стану післядипломної освіти в Україні відповідно до глобалізаційних процесів; постіндустріального цивілізаційного розвитку; внутрішнього політичного і соціально-економічного становища країни тощо.

Визначено, що державне управління системою післядипломної освіти має будуватися з урахуванням основних категорій неперервної освіти, таких як: цілісність, наступність, прогностичність, гнучкість, мобільність, рівний доступ, різноманітність освітніх форм, інтеграція з ринком праці, свобода у виборі форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності. Важливим аспектом державотворення є також функції післядипломної освіти як соціального інституту, до яких зараховано функції адаптації до зовнішніх впливів; колективного ціледосягнення; відтворення та трансляції взірців; інтеграції системи, а також функції за соціальними, економічними, культурними ознаками.

Зазначено, що існуюча в державі система управління післядипломною освітою неадекватна за своїми характеристиками сучасним умовам конкурентного ринкового середовища в контексті сучасних трансформацій у глобальному

економічному та інформаційному просторі. Адже вона повинна мати значні ресурсні можливості, чітку ієрархію управління, розвинені вертикальні й горизонтальні зв'язки, сучасні інформаційно-комунікаційні технології, які дозволяють неперервно підвищувати фаховий потенціал кожної людини у реальному часі й глобальному масштабі.

Доведено, що сучасні тенденції формування кадрового забезпечення суспільства в умовах його трансформації, зокрема й вітчизняної системи післядипломної освіти, потребують подальшого вдосконалення рівня компетентності професійних кадрів, здатних творчо та відповідально вирішувати як нагальні, так і перспективні завдання.

У другому розділі – *«Методологічні підходи до формування моделі державного управління післядипломною освітою»* – досліджено методологічні складові управління післядипломною освітою в умовах глобалізації, основні закономірності та принципи побудови ефективної моделі державного управління післядипломною освітою, а також обґрунтовано об'єктивну обумовленість трансформації концепції управління функціонуванням системи післядипломної освіти в Україні.

Доведено, що у сучасному суспільстві основними глобалізаційними впливами в освітній сфері можна вважати: процес універсалізації освіти і прийняття єдиних стандартів та моделей; поширення економічної ідеології глобалізації, яка орієнтує на першорядне значення ринку та вимагає відповідної гнучкості у його забезпеченні необхідними кадрами; розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та їхнє впровадження в освітню сферу; збільшення обсягу інформаційних потоків та скорочення життєвого циклу знань, які потрібно постійно оновлювати.

Визначено, що в умовах глобалізації підготовку висококваліфікованих мобільних фахівців у системі післядипломної освіти спроможна забезпечити така національна освітня система, в основі якої лежить цілісне включення в процеси міжнародної інтеграції освіти, впровадження кращих освітніх практик та міжнародна співпраця, поліпшення професійної підготовки фахівців, здатних працювати в нових умовах. У рамках дослідження здійснено розроблення методології розвитку системи післядипломної освіти в умовах глобалізаційних змін розглядається як організація системного, безперервного процесу професійного розвитку фахівців; обрання та обґрунтування методів, методик, технологій, які мають застосовуватися в процесі неперервної професійної освіти для досягнення визначених цілей.

З'ясовано, що до основних пріоритетів сучасної післядипломної освіти відносяться: процес адаптації цієї системи до запитів розширеної глобальної ринкової економіки; процес розповсюдження знань через нові освітні інститути; усвідомлення специфічної соціальної місії освітньої системи, адекватної змінам у суспільстві та пріоритетам його розвитку; людиноцентричний підхід до методології, змісту і методів побудови освітнього процесу, випереджувальний розвиток, який має орієнтуватися на прогнозування змін на ринку праці; застосування в управлінні післядипломною освітою синергетичного підходу, який розглядає систему

управління як відкриту нелінійну систему з високим рівнем самоорганізації; застосування до діяльності закладів післядипломної освіти процесного підходу.

Визначено, що принципами управління післядипломною освітою є: принцип випереджувального розвитку, врахування зовнішніх впливів на зміст управління, управління змінами, руху, змін і розвитку, зворотного зв'язку, системності, оптимізації, якості освіти, об'єктивності, демократизму, правової впорядкованості (законності), публічності, науковості.

Встановлено, що до нових форм отримання знань та інформації, в умовах глобалізації освіти, долучаються онлайн освіта, дистанційна освіта, відкрита освіта, «навчання з відкритим кодом» (Open source learning), Stem-освіта, за допомогою яких поступово формується інтелектуально-інформаційне суспільство.

Визначено, що концептуально післядипломна освіта в умовах глобалізації представляє собою процес інтеграції, взаємозалежності та взаємодії потреб ринків знань, послуг та праці, а тому стратегічно визначення місії і цілей довгострокового управління системою післядипломної освіти дозволяє здійснити вибір таких форм і методів управлінського впливу, які були б адекватними внутрішньому середовищу і зовнішньому простору в усій його складності й перспективах розвитку. До основних стратегій післядипломної освіти можна віднести: диверсифікацію послуг післядипломної освіти відповідно до запитів ринку праці та особистісного розвитку фахівців, створення інтегрованих та міждисциплінарних програм, які дозволяють забезпечувати ринок нових професій або індивідуальні запити роботодавців, оптимальне використання ресурсів у межах реалізації загальної стратегії професійного розвитку кадрів, визначення механізмів та технологій випереджувального розвитку професійного зростання фахівців.

Одним із практичних аспектів стратегічного бачення розвитку післядипломної освіти є міжнародне визнання підтверджуючих документів професійної освіти, підвищення кваліфікації, практичного стажування, що в умовах глобалізації набуває важливого значення як елемент мобільності фахівців і вимагає інтеграції національного рівня післядипломної освіти у міжнародний освітній простір із можливостями її інтернаціоналізації, горизонтальної та вертикальної інтеграції, міжнародної сертифікації.

Доведено, що адаптивну модель державного управління післядипломною освітою можна представити як складну систему, побудовану на закономірностях та принципах сучасного управління, яка сприяє подоланню проблем і суперечностей в системі післядипломної освіти, що існують в Україні, а саме: між традиційною системою підготовки і необхідністю постійного вдосконалення компетентностей згідно з новими потребами ринку праці, суспільства в цілому; між підвищенням об'єктивних вимог до фахового рівня працівників та неготовністю значної частини фахівців до таких змін.

Обґрунтовано необхідність оптимального вибору методів управління, які мають забезпечувати дієздатність системи післядипломної освіти, відповідати сучасним умовам трансформації українського суспільства, специфіці післядипломної освіти як об'єкта управління, мати організаційно-розпорядчий вплив суб'єкта управління на поведінку і суспільну діяльність керованого об'єкта з

метою досягнення поставлених цілей, серед яких виділені адміністративні, організаційні, економічні, соціально-психологічні.

Важливим методологічним засадничим принципом управління післядипломною освітою визначено забезпечення її інноваційного розвитку, виділено критерії для інноваційного розвитку освітньої системи. Виходячи із завдань державної політики щодо інноваційного розвитку, обґрунтовано спрямування державного управління інноваційним розвитком післядипломної освіти в Україні на: визначення основних напрямів інноваційної діяльності; активізацію запозичення новацій у сфері освіти; ресурсне забезпечення інноваційної діяльності; оцінку інновацій та їхнє нормативне закріплення; стимулювання інноваційної діяльності; міжгалузеву координацію у сфері інновацій; інтеграцію інноваційної діяльності; підтримку інноваційних процесів; контроль за розробленням і впровадженням інновацій.

Виокремлено низку «залежностей взаємного посилення» у системі післядипломної освіти, яка полягає в наступному: підвищення рівня компетентності кадрів – мотивування інноваційної поведінки в освітній діяльності – підвищення інноваційної готовності – вдосконалення ключових освітніх процесів – розроблення нових освітніх продуктів – підвищення якості освіти – збільшення попиту на освітні послуги й освітні продукти – зростання фінансових потоків у систему післядипломної освіти.

Досліджено макро- та мезосередовище післядипломної освіти, визначено фактори макросередовища – політико-правові, демографічні, природно-екологічні, економічні, соціально-культурні, науково-технічні; на рівні мезосередовища проаналізовано діяльність стейкхолдерів закладів післядипломної освіти.

Доведено об'єктивну обумовленість трансформації концепції управління системою післядипломної освіти в Україні, яка визначається такими факторами як: динаміка глобалізаційних процесів, формування елементів економіки знань і створення європейського освітнього простору, управління освітою на засадах інноваційних стратегій відповідно до сталого розвитку, поширення успішних практик щодо державно-громадського управління освітою, створення сучасних систем освітніх проєктів та їхнього моніторингу, широке впровадження інформаційних технологій.

Встановлено, що існуюча структура післядипломної освіти та централізована система надання освітніх послуг не відповідають вимогам демократизації, гнучкості ринку праці. Посилення уваги до вирішення природоохоронних проблем, зокрема засобами післядипломної освіти, пошук сучасних підходів їхнього розв'язання на основі пріоритету наукових знань, розвиток екологічної свідомості та соціальної відповідальності особистості, що мають бути закладені у зміст післядипломного навчання потребують впровадження дієвих економічних стимулів фінансування післядипломної підготовки фахівців підприємствами, роботодавцями і пошуку та впровадження нових відкритих систем управління освітою із застосуванням демократичних моделей, які б поєднували засоби державного впливу з громадським управлінням.

У третьому розділі – *«Дослідження сучасного стану розвитку системи післядипломної освіти в Україні»* – здійснено аналіз нині діючої системи післядипломної освіти, розглянуто її нормативно-правове регулювання та інституційне забезпечення, визначено основні напрями вдосконалення.

Результати здійсненого аналізу дали підстави стверджувати, що в Україні створені правові засади державного управління післядипломною освітою, які в останній період отримали нові законодавчі новели та визначили параметри подальшого розвитку освітньої галузі. Разом із цим, залишається ряд проблемних питань, які потребують правового забезпечення та врегулювання. Детальний аналіз нормативно-правових актів показав, що на державному рівні окреслено лише загальні орієнтири функціонування й розвитку системи післядипломної освіти в Україні. Відсутні чіткі стандарти підвищення професійної кваліфікації, не надається конкретний опис цілей, змісту, форм, технологій підвищення кваліфікації, слабо координованими залишаються зв'язки між окремими центрами підвищення кваліфікації, закладами вищої освіти та центральними органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування. Досягнення основних завдань розвитку післядипломної освіти можливі тільки на основі вдосконаленої нормативно-правової бази загальнонаціональної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців, що передбачає розроблення та прийняття Концепції розвитку післядипломної освіти в Україні, Закону України «Про освіту дорослих (післядипломну освіту)», державних стандартів якості освітнього продукту в системі післядипломної освіти тощо.

Здійснений аналіз інституційного забезпечення післядипломної освіти в Україні дав змогу стверджувати, що подальший розвиток даної галузі повинен бути спрямований на забезпечення випереджувального характеру підготовки фахівців, надання якісних освітніх послуг відповідно до потреб ринку праці в умовах глобалізації суспільства в рамках відповідного нормативно-правового поля. Зазначене можливе лише при удосконаленні інституційного забезпечення післядипломної освіти в Україні.

На даний час головним науково-методичним центром і координатором у системі післядипломної педагогічної освіти виступає ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (УМО), сприянню координаційної функції служить заснування в 2010 році Всеукраїнської громадської організації «Консорціум закладів післядипломної освіти», що дозволило об'єднати в єдиному навчально-науковому комплексі регіональні заклади післядипломної педагогічної освіти та створити в грудні 2015 року, в структурі консорціуму, Українського відкритого університету післядипломної освіти (УВУПО). Доведено необхідність трансформації існуючих інститутів (академій) післядипломної педагогічної освіти у інноваційні науково-навчальні центри післядипломної педагогічної освіти, у центри розвитку освітньої практики, які реалізують творчий, інноваційний компонент, забезпечення професійної діяльності, швидке та ефективне отримання педагогами актуальних та перспективних компетентностей.

Проаналізовано діяльність мережі академічної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого

самоврядування, які підпорядковані різним центральним органам виконавчої влади, а також стан практичної підготовки, яка здійснюється як у рамках формальної, так і неформальної систем освіти. Визначено, що існуючі освітні інституції через низку причин нормативно-правового характеру або низького кадрового, матеріального, фінансового забезпечення, на сьогодні не здатні повністю задовольнити потреби держави у висококваліфікованих кадрах у сфері державного управління, що потребує реформування цієї системи.

Досліджено на галузевих рівнях діяльність системи післядипломної освіти, конкурентне середовище закладів післядипломної освіти, що надають широкий спектр освітніх послуг. Доведено, що жодне міністерство та жодна галузь промисловості, при існуючих загальнодержавних економічних проблемах, неспроможні забезпечити якісне оновлення знань працюючих фахівців. Це, у свою чергу, вимагає розроблення дієвих державних механізмів, спрямованих на підвищення ефективності інституційного забезпечення системи післядипломної освіти в Україні, пошуку дієвих шляхів з метою координації зусиль закладів освіти різних форм власності з метою формування дійсно ефективної освітньої мережі, здатної втілювати концепцію освіти впродовж усього життя.

Проаналізовано внутрішньовиробничі системи навчання у вигляді створення так званих корпоративних університетів або навчальних центрів. Визначено, що компетенції, здобуті в рамках такого навчання, будуть визнаватися тільки тією конкретною корпорацією, яка і організувала навчання. Запропоновано налагодження партнерських відносин із традиційними закладами післядипломної освіти і «замовлення» у них освітніх послуг такого виду і наповнення, яке б задовольнило потреби корпорації. При цьому до освітнього процесу можуть залучатися не тільки викладачі закладів вищої освіти, але й фахівці та експерти у визначеній галузі. Встановлено, що існує необхідність законодавчого унормування та розроблення механізмів визнання результатів та підтвердження компетенцій, набутих у рамках неформальної освіти, яка надавалася в корпоративних університетах або навчальних центрах підприємств.

Запропоновано створення центрів різного підпорядкування (державного і регіонального) з комплексного дослідження та прогнозування ринку освітніх послуг післядипломного рівня для вирішення таких питань функціонування освітньої системи: оцінки ємності ринку освітніх послуг на певному рівні; аналізу тенденцій, перспектив його розвитку; аналізу споживацького потенціалу; прогнозування рівня цін на освітню продукцію та послуги; організації інформаційного обміну; перспективних наукових напрямів, зокрема у сфері педагогіки та психології професійної освіти, психології розвитку, акмеології, а також освітніх технологій, що вважаються перспективними.

Визначено актуальність створення консалтингових центрів, послуги яких мають полягати у вивченні потенціалу людини (клієнта), дослідженні рівня її професіоналізму, визначенні можливостей кар'єрного зростання на основі отримання певних обсягів післядипломної підготовки з конкретних напрямів, а також планування її подальшого професійного життя.

Досліджено якість післядипломної освіти та визначено її зміст, критерії,

процедури оцінки. Розроблено принципи, на яких мають будуватися система внутрішньої та зовнішньої оцінки якості післядипломної освіти в Україні. До них належать: внутрішня система оцінки; зовнішня система оцінки; методи оцінки: аналітичний, нормативний, експертний, співбесіда, інтерв'ю тощо; чітка регламентація процедур оцінки; мінімізація звітності; прозорість та доступність для громадськості.

Доведено важливість впровадження професійно-громадської акредитації закладів післядипломної освіти, яка повинна здійснюватися уповноваженими організаціями, що представляють інтереси роботодавців у тій чи іншій сфері та формування механізмів обліку результатів професійно-громадської акредитації у вигляді рейтингів акредитованих освітніх програм та закладів освіти з наступним розміщенням вказаних рейтингів у засобах масової інформації або врахування результатів при проведенні державної акредитації.

Обґрунтовано, що формування системи оцінювання якості післядипломної освіти є складним та трудомістким процесом, який потребує залучення великої кількості учасників: слухачів, педагогічних, науково-педагогічних та керівних кадрів закладів післядипломної освіти, замовників освітніх послуг, органів державної влади та інших. Даний процес передбачає визначення цілей оцінювання якості для кожного учасника освітнього процесу, розроблення чітких критеріїв та показників оцінювання якості, методів збору інформації та оцінки, поєднання внутрішньої та зовнішньої оцінки якості освітнього процесу, створення та залучення до процесу незалежних агентств якості, тобто вимагає формування належних законодавчих, інституційних та ресурсних умов. Зазначено, що при розробленні державних підходів до забезпечення якості післядипломної освіти необхідно підтримувати баланс між потребами в чітких специфікаціях і стандартах, з одного боку, та вимогами щодо запитів споживачів – з іншого. При цьому необхідно виявляти можливі фактори ризику і створювати умови для успішного функціонування систем забезпечення якості.

Визначено, що під системою державного маркетингу в сфері післядипломної освіти розуміється цілеспрямована взаємодія уряду, місцевих органів державної влади та інших суб'єктів ринку освітніх послуг, до яких відносяться заклади освіти та організації, колективні й індивідуальні споживачі, інші державні установи та неурядові організації; маркетингові концепції вироблення та реалізації державної політики у сфері післядипломної освіти з метою спільного створення конкурентоздатного ринку освітніх послуг, формування умов для безперервної освіти і розвитку окремої особистості та побудови суспільства, що навчає.

До найважливіших функцій маркетингового управління у сфері післядипломної освіти з боку державних органів можна віднести наступні: виявлення соціальних потреб на освітні послуги; визначення попиту та пропозиції на ринку освітніх послуг; ініціювання та державна підтримка виробництва необхідних для споживачів послуг, виходячи з інтересів соціально-економічного розвитку країни; підвищення конкурентоздатності вітчизняного ринку освітніх послуг у сфері післядипломної освіти; впровадження державної системи управління якістю у сфері післядипломної освіти; впровадження стратегії виходу на міжнародні

ринки освіти дорослих; формування банку інноваційних освітніх технологій, трансферт технологій; формування відкритого освітнього простору, впровадження ІКТ технологій в освітню діяльність; популяризація концепції «освіта впродовж життя», формування культури безперервної освіти; підвищення іміджу вітчизняної системи післядипломної освіти на внутрішньому та міжнародному ринках; стимулювання населення до участі в безперервному освітньому процесі, формування попиту на освітні послуги; стимулювання роботодавців до участі у виробленні якісної освітньої послуги; вплив на цінову динаміку освітнього ринку післядипломної освіти; ініціювання та заохочення до формування стратегічних партнерств у сфері післядипломної освіти.

У четвертому розділі – *«Розвиток мережевої взаємодії в системі післядипломної освіти в Україні»* – досліджено та охарактеризовано роль і місце відкритих освітніх ресурсів у розвитку системи післядипломної освіти, зокрема обґрунтовується необхідність створення інформаційної моделі відкритої післядипломної освіти, а також формування ефективної системи дистанційного післядипломного навчання в Україні.

Зазначено, що стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій достатньо швидко наближає індустріальне суспільство до суспільства інформаційного. Тому на сьогодні роль і місце відкритих освітніх ресурсів у системі післядипломної освіти набуває домінуючого значення. При цьому важливою умовою функціонування системи післядипломної освіти є забезпечення вільного доступу до інформації, відкритість навчальних ресурсів і можливість застосування нових методик і технік викладання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Сформульовано та обґрунтовано, що відкритий освітній ресурс – це особливий освітній контент, який дозволяє користувачам Інтернету ознайомитися з навчальними курсами, а також з іншими навчальними матеріалами провідних університетів та викладачів або окремими елементами цих курсів і може включати в себе наступні елементи: повний електронний курс навчання; методичні матеріали; навчальні модулі; навчальні посібники, практикуми; тести, контрольні завдання; програмне забезпечення; інші матеріали, інструменти або технології, спрямовані на забезпечення (підтримку) доступу до знань.

Визначено, що на національному рівні проблема повільного розвитку в Україні концепції відкритих освітніх ресурсів полягає у відсутності належної законодавчої бази, яка б регулювала питання, пов'язані з інтелектуальною власністю на освітні ресурси, і, звичайно, це проблема обмеженого фінансування.

Доведено, що важливим аспектом управління системою післядипломної освіти є напрями державної політики у сфері формування та використання відкритих освітніх ресурсів, а саме: розроблення стратегії розвитку відкритих освітніх ресурсів; формування законодавчої бази створення та функціонування відкритих освітніх ресурсів, в т.ч. впровадження «відкритих ліцензій»; забезпечення сталості формування та використання відкритих освітніх ресурсів; популяризація відкритих освітніх ресурсів; розроблення інфраструктури для формування, розповсюдження та доступу до відкритих освітніх ресурсів; проведення досліджень, пов'язаних з

відкритими освітніми ресурсами, на державному, регіональному та місцевому рівнях; формування стратегічних партнерських відносин між секторами освіти, промисловості, бібліотечної справи, засобів інформації та телекомунікації тощо; розвиток потенціалу з розроблення якісних освітніх матеріалів; розроблення мотиваційних механізмів щодо підтримки освітніх закладів і науково-педагогічних кадрів, які займаються виробництвом відкритих освітніх ресурсів, а також забезпечення якості та їхнього рецензування, необхідних для оцінки та сертифікації результатів навчання.

Розроблено інформаційно-комунікаційну модель відкритої післядипломної освіти, що віддзеркалює різні аспекти діяльності закладів післядипломної освіти. Дана модель у вигляді цілісної ієрархічної структури побудована з урахуванням принципів навчання впродовж життя, участі споживачів освітніх послуг в освітньому процесі, широкого доступу усіх зацікавлених осіб до відповідної професійної інформації, прозорості та відкритості для суспільства та інтеграцію всіх умов її якісного та ефективного функціонування.

Виявлено, що якісно новою формою післядипломної освіти є дистанційне навчання, яке базується на принципах самостійного навчання фахівця, передбачає використання сучасних технічних засобів передачі інформації та забезпечує випереджувальний характер, масовість, безперервність, оперативність, якість, варіативність, багатоаспектність, гнучкість, адаптивність, індивідуалізованість, доступність, демократичність підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації. При цьому забезпечується реальна, а не декларована неперервність навчання; з'являється можливість неперервно задовольняти запити кожної людини щодо великої кількості новітньої інформації; завдяки інтегруванню елементів традиційного і дистанційного навчання підвищується рівень освіченості кожного фахівця та якість надання освітньої послуги; на основі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій посилюється мережева взаємодія всіх суб'єктів післядипломної освіти, забезпечується оперативне реагування на зміни і нововведення у нормативно-правовому, навчальному, методичному, технологічному та іншому забезпеченні освітнього процесу; підвищується соціальна і професійна мобільність фахівців; посилюється міжнародна інтеграція у системі післядипломної освіти тощо.

Доведено, що для реалізації найбільш перспективних напрямів впровадження елементів відкритої освіти у вітчизняну освітню практику, окрім зазначеного, необхідним є забезпечення з боку уряду належного фінансування виконання державних програм, які передбачають заходи з інформатизації системи освіти та впровадження новітніх технологій в освітню сферу; розроблення теоретичних і практичних засад використання принципів, ідей, технологій і методів відкритої освіти у реформуванні вітчизняної освітньої сфери; перегляд загальнонаціональної стратегії розвитку системи дистанційного навчання в Україні з урахуванням існуючих досягнень та тенденцій у цій галузі, а також розроблення нової Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні й розроблення спеціального законодавства, зокрема Закону України «Про дистанційне навчання», який зможе більш детально врегулювати всі питання організації, функціонування та контролю

якості дистанційного навчання у системі вищої освіти, у тому числі й післядипломному навчанні.

Обґрунтовано необхідність розширення державних послуг щодо підвищення комп'ютерної грамотності населення, наприклад, шляхом створення спеціальних центрів та сертифікації навчання, як, наприклад, використання стандарту комп'ютерної грамотності населення країн-членів ЄС, яка рекомендована Європейською комісією, програма сертифікації ECDL (European Computer Driving Licence (ECDL – Європейські комп'ютерні права).

Запропоновано для поліпшення фінансування розвитку системи дистанційного навчання розроблення дієвих фінансових механізмів: державно-приватного партнерства, залучення коштів бізнесових структур, участь у міжнародних проектах, розроблення і впровадження системи пільг щодо використання комп'ютерних мереж і телекомунікаційної інфраструктури для складових системи дистанційного навчання.

Доведено, що державна політика у сфері дистанційної освіти в закладах післядипломної освіти базується на комплексному підході до вирішення проблем реформування освітньої сфери, комп'ютеризації та інформатизації закладів післядипломної освіти та розвитку телекомунікаційних мереж з метою підвищення якості післядипломної освіти, забезпечення її безперервності, систематичності, комплексності, диференційованості, гнучкості, охоплення навчанням більш широкої професійної аудиторії, а також підвищення конкурентоспроможності закладів післядипломної освіти на вітчизняному та світовому ринку освітніх послуг.

У п'ятому розділі – ***«Напрями модернізації та підвищення ефективності механізмів державного управління системою післядипломної освіти в Україні»*** – запропоновано вдосконалення механізмів фінансового забезпечення післядипломної освіти в Україні, розглянуті державні механізми підвищення якості післядипломної освіти в Україні, шляхи підвищення якості підготовки кадрів для системи післядипломної освіти та вдосконалення післядипломної освіти державних службовців в Україні.

Аргументовано, що модернізація та підвищення ефективності механізмів державного управління системою післядипломної освіти в Україні розглядається як засіб забезпечення мобільності, конкурентоспроможності та захищеності фахівців на ринку праці, що дає можливість використовувати комплексний інтегративний механізм державного управління післядипломною освітою як сукупність нормативно-правового, інституційного, організаційного, фінансово-економічного, інформаційного, мотиваційного, соціального та інших механізмів, спрямованих на оптимізацію та ефективність мережі закладів післядипломної освіти, гнучкість та змістовність освітніх програм за запитами споживачів освітніх послуг, мережеву взаємодію різних закладів та форм навчання.

Визначено, що держава бере на себе відповідальність за створення умов для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, заохочує громадян до здобуття всіх видів освіти, що є основою успішної соціалізації особистості, її економічного добробуту, запорукою поступального розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою. З метою визначення

загальних національних витрат у цій сфері й оцінки різноманітних джерел фінансування і використання коштів, що надходять від фінансових організацій для різних функцій, обґрунтовано важливість впровадження в Україні допоміжного рахунку освіти, який є широко визнаним у європейській статистичній практиці методом узагальнення, опису й аналізу фінансування національних систем освіти і використовується для вдосконалення їхньої діяльності.

З'ясовано, що допоміжний рахунок освіти – це інструмент, придатний для інформування керівників у галузі освіти з питань розроблення стратегії та її реалізації, ведення політичного діалогу, моніторингу та оцінювання діяльності всієї системи. Насамперед, рахунок призначений для використання політиками та керівниками з метою поліпшення управління діяльністю закладів системи освіти. Це особливо важливо для визначення майбутніх завдань та цілей. За умови регулярного використання рахунок освіти допомагає відслідковувати тенденції витрат, що має значення для моніторингу та оцінювання системи освіти. Дані рахунку освіти можуть використовуватися для прогнозування фінансових потреб системи освіти країни.

Проаналізовано світові практики фінансування безперервного навчання дорослих у сфері професійної освіти (державне цільове фінансування (під контингент): освітні кредити, освітні контракти та ваучери; зворотні схеми (стипендії, гранти), накопичувальні рахунки, пайова участь, повна або часткова оплата навчання роботодавцем, особистий внесок слухача, комплексні моделі), доведена необхідність доступу до фінансування безперервної освіти паралельно державним, приватним сектором, некомерційними організаціями; використання як інвестиційної (розвиваючої) моделі, так і принципу самоокупності (повернення) витрачених на навчання засобів; застосування компенсаційних схем; встановлення пріоритетів у доступі до освітніх послуг та формування спеціальних освітніх програм для груп населення з особливими потребами.

Досліджено практику використання ваучерів в освіті дорослих, що дало змогу обґрунтувати цей спосіб фінансування як найбільш прийнятний, оскільки у цій сфері не спостерігалось негативних соціально-економічних наслідків застосування ваучерної системи. Запропоновано введення названої системи в інші освітні процеси в Україні, зокрема підвищення кваліфікації працівників бюджетної сфери. Як приклад, впровадження ваучерної системи в післядипломній освіті в Україні для педагогічних працівників відображено у Концепції розвитку педагогічної освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 1 липня 2018 р. № 776.

Розглянуто розвиток освітнього кредитування як з боку роботодавців, так і з боку банків на ринковій основі для споживачів освітніх послуг в системі післядипломної освіти та визначено необхідність законодавчого регулювання в плані узагальнення найбільш стандартних ситуацій та введення певних обмежень в інтересах недопущення конфліктних ситуацій. З метою розвитку освітнього кредиту в Україні визначено необхідним введення комплексу інституційних інновацій фінансової інфраструктури за спільною участю провідних приватних та державних фінансових інститутів, таких як рефінансування банків та сек'юритизація освітніх кредитів.

Доведено, що вдосконалення механізмів фінансування післядипломної освіти передбачає також різноманітні накопичувальні системи; розроблення широкого спектру стимулів роботодавцям із метою активізації їх участі у процесі фінансування підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації їхніх працівників; удосконалення технології формування бюджету системи освіти; широкого запровадження процедури змішаного фінансування в освітній сфері, зокрема відпрацювання механізмів пільгового оподаткування прибутків фізичних осіб, які спрямовують власні кошти на навчання та інші заходи.

Для підвищення якості післядипломної освіти запропоновано відповідний комплексний інтегративний механізм як сукупність інституційного, нормативно-правового, фінансово-економічного, соціального, організаційного, мотиваційного, інформаційного забезпечення; управління інноваційною діяльністю, управління якістю, формування громадянської компетентності, адаптації внутрішньо переміщених осіб до ринку праці та приймаючих громад; метою якого є забезпечення якості післядипломної освіти відповідно до міжнародних та європейських стандартів і професійних вимог діяльності на основі запровадження навчання впродовж життя; визначено мету і завдання, принципи, функції, підходи, форми (рис. 1).

Встановлено, що для підвищення якості післядипломної освіти держава має забезпечити професійно-громадську акредитацію закладів післядипломної освіти; формування механізмів обліку результатів професійно-громадської акредитації, їхнього врахування для сертифікації/визнання формального, неформального та інформального навчання; різноманітність та територіальну, фінансову доступність освітніх послуг; боротьбу з дискримінацією на право отримання якісних послуг післядипломної освіти за будь-якими ознаками.

Обґрунтовано, що синергетичність людського капіталу та освіти впродовж життя визначають нову державну стратегію в освітній сфері, коли розвиток післядипломної освіти, її зміст і форми, функціонування інституційних структур стає важливим фактором для подолання викликів і ризиків суспільного розвитку, які є нагальними в Україні.

В Ічхонській декларації Всесвітнього форуму з питань освіти 2015 року «Освіта-2030: забезпечення загальної, інклюзивної і справедливої, якісної освіти і навчання впродовж життя» зазначається, що забезпечення якісної освіти і покращення результатів навчання вимагає збільшення витрат, підвищення ефективності процесів і удосконалення способів оцінки результатів, а також наявності механізмів, які дозволяють оцінити досягнутий прогрес. Якісна освіта стимулює творчий дух і знання, а також гарантує отримання базових навичок грамотності, навичок аналізу, вміння вирішувати проблеми та інші когнітивні, міжособистісні й соціальні навички високого рівня. Вона також розвиває навички, ціннісні орієнтири і поведінкові установки, які дають громадянам можливість вести здорове і повноцінне життя, приймати обґрунтовані рішення і реагувати на місцеві та глобальні проблеми за допомогою освіти в інтересах сталого розвитку (ОСР) і освіти в дусі глобальної громадянськості (ОГГ).

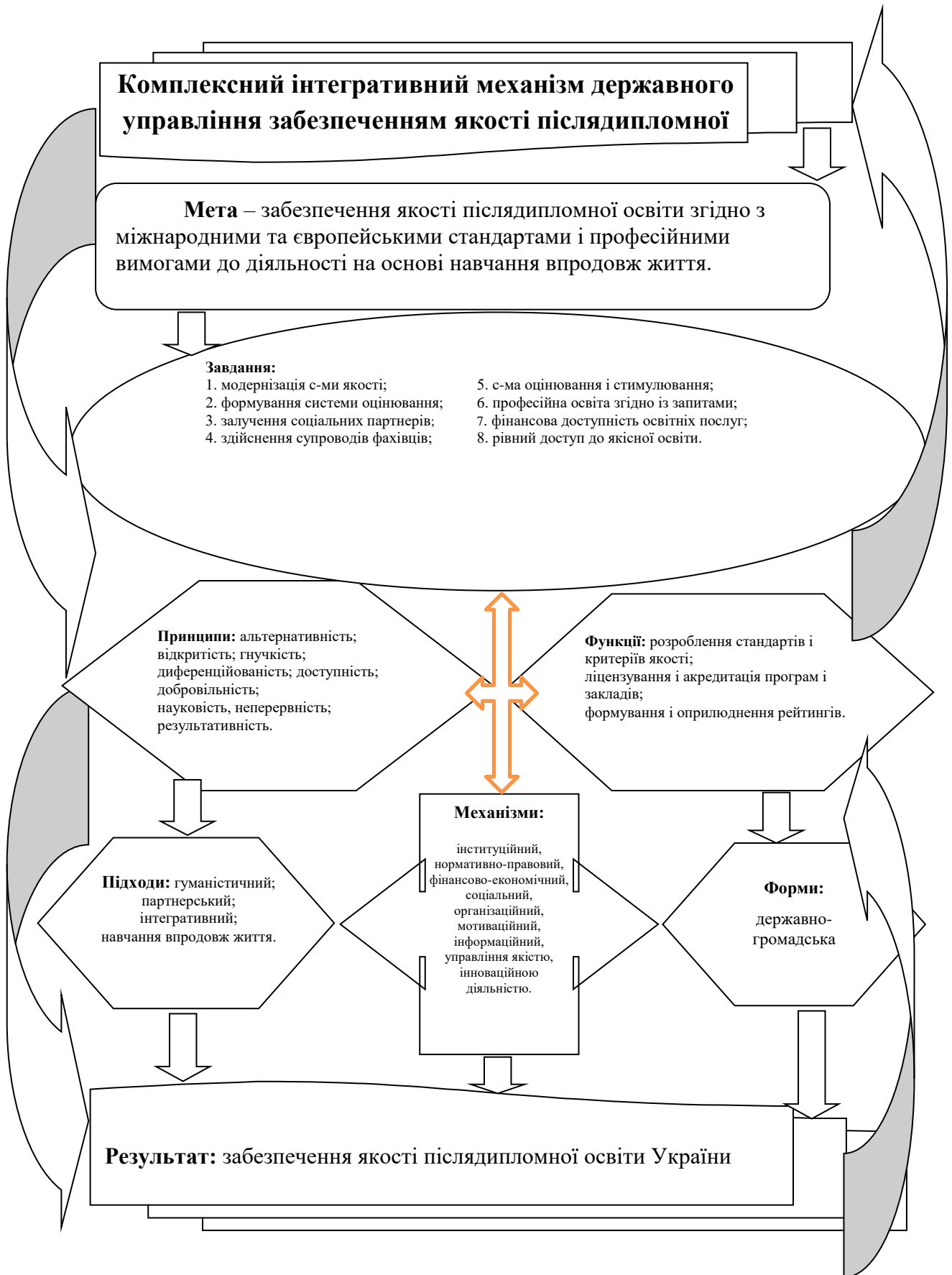

Рис. 1 Комплексний інтегративний механізм державного управління

Для реалізації вищезазначених цілей на Всесвітньому форумі були прийняті такі рішення та звернення: а) основна відповідальність за успішне здійснення порядку денного лежить на урядах; б) успіх порядку денного в галузі освіти до 2030 р. залежить від раціональної політики і планування, а також від наявності ефективних механізмів її здійснення, насамперед, забезпечення підвищенням якості післядипломної освіти значного і цілеспрямованого збільшення фінансування; в) розроблення всеосяжної національної системи моніторингу та оцінювання з метою отримання якісної інформації для розроблення політики щодо управління освітніми системами, а також забезпечення підзвітності.

Отже, впровадження цих заходів в Україні сприятиме забезпеченню потреб в освіті, підвищенню її якості, що підкреслює необхідність зазначених вимог інституційних змін, удосконалення національної законодавчої бази, фінансово-економічної підтримки, активізації соціального партнерства, розроблення стандартів і удосконалення систем управління якістю.

Розглядаючи складові комплексного інтегративного механізму підвищення якості післядипломної освіти, слід зазначити, що відповідно до змін освітнього законодавства до інституційних структур належать такі важливі органи забезпечення якості освіти як Національне агентство забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), кваліфікаційні центри як суб'єкти, уповноважені для оцінювання і визнання результатів навчання осіб (зокрема, здобутих шляхом неформальної чи інформальної освіти), присвоєння та/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій, Національне агентство кваліфікацій як постійно діючий колегіальний орган, уповноважений на реалізацію державної політики у сфері кваліфікацій.

Для використання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, закладами освіти, роботодавцями, іншими юридичними та фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій використовуються Національна рамка кваліфікацій та галузеві рамки кваліфікацій. Національна рамка кваліфікацій ґрунтується на європейських і національних стандартах та принципах забезпечення якості освіти, враховує вимоги ринку праці до компетентностей працівників і запроваджується з метою гармонізації норм законодавства у сфері освіти і соціально-трудових відносин, сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, налагодження ефективної взаємодії сфери освіти і ринку праці (стаття 35 Закону України «Про освіту»).

Важливим аспектом фінансово-економічного механізму державного управління післядипломною освітою є прийняття у новому освітньому законодавстві статті 78 Закону України «Про освіту», яка передбачає, що фінансування післядипломної освіти педагогічних та науково-педагогічних працівників здійснюється за рахунок коштів державного, місцевого бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством. Підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників в обсязі, визначеному законодавством, здійснюється за кошти державного та місцевих бюджетів. Обсяг коштів, що додатково виділяються з державного бюджету на підвищення

кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників державних закладів освіти, не може бути меншим 2 відсотків фонду заробітної плати цих працівників.

Доведено важливість упровадження державно-приватного партнерства у сфері освіти і науки, що, зокрема, розповсюджується на спільне фінансування закладів освіти, а також юридичних і фізичних осіб, які провадять освітню діяльність; професійно-практичну підготовку; запровадження спільних програм фінансування підготовки фахівців тощо; здійснення заходів щодо соціального захисту і поліпшення житлових умов працівників системи освіти та здобувачів освіти тощо.

Проаналізовано організаційні засади підвищення якості післядипломної освіти, що свідчить про необхідність системи забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти); системи зовнішнього забезпечення якості освіти; системи забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти.

Доведено, що на заклади післядипломної освіти повною мірою розповсюджуються такі вимоги до внутрішньої системи забезпечення якості освіти як наявність: стратегії (політики) та процедури забезпечення якості освіти; систем та механізмів забезпечення академічної доброчесності; оприлюднення критеріїв, правил і процедури оцінювання здобувачів освіти, педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників; критеріїв, правил і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти; забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти; забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти; створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування.

Що стосується системи зовнішнього забезпечення якості післядипломної освіти, до неї можуть бути включені: стандартизація; ліцензування освітньої діяльності; акредитація освітніх програм; інституційна акредитація; інституційний аудит; моніторинг якості освіти.

Встановлено, що інформаційний механізм державного управління підвищенням якості післядипломної освіти пов'язаний із необхідністю забезпечити прозорість та інформаційну відкритість закладу освіти, наявність відкритих та загальнодоступних ресурсів з інформацією про свою діяльність та відкритих освітніх ресурсів.

Запропонована інформаційно-комунікаційна модель відкритої післядипломної освіти, побудованої з урахуванням принципів навчання протягом життя, участі споживачів освітніх послуг в освітньому процесі, широкого доступу всіх зацікавлених осіб до відповідної професійної інформації, прозорості та відкритості для суспільства та інтеграцію всіх умов її якісного та ефективного функціонування, сприятиме формуванню інтелектуально-інформаційного середовища у сфері післядипломної освіти та задоволенню потреб споживачів освітніх послуг у різних формах.

Важливо, щоб для інформаційної прозорості якості післядипломної освіти закладами використовувалися та оприлюднювалися такі дані як: ліцензії на

провадження освітньої діяльності; сертифікати про акредитацію освітніх програм, сертифікат про інституційну акредитацію закладу освіти; освітні програми, що реалізуються в закладі освіти, та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою; результати моніторингу якості освіти; розмір плати за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації здобувачів освіти; перелік додаткових освітніх та інших послуг, їх вартість, порядок надання та оплати.

Визначено, що соціальний механізм державного управління підвищенням якості післядипломної освіти розглядається з точки зору інвестицій у підготовку кадрів та вирішення проблем зниження якості персоналу закладів післядипломної освіти у зв'язку з низьким соціальним статусом, невеликими розмірами заробітної плати. З цим тісно пов'язаний мотиваційний механізм державного управління підвищенням якості післядипломної освіти, який має застосовуватися як до суб'єктів здійснення післядипломної освіти, так і до споживачів даних освітніх послуг. Основними методами стимулювання суб'єктів післядипломної освіти є економічні, творчі, статусні, морально-психологічні засоби.

З'ясовано, що механізм управління інноваційним розвитком післядипломної освіти для підвищення її якості розглядається як процес удосконалення управління та діяльності закладів післядипломної освіти із застосуванням інноваційних освітніх технологій та форм навчання. Роль держави у цьому процесі полягає у підтримці та стимулюванні інноваційних процесів, зменшенні адміністративних та бюрократичних бар'єрів у запровадженні інноваційних форм навчання. Такий підхід відповідає тенденціям зростання ролі інновацій у розвитку економіки, подоланні кризових явищ у соціальній сфері; переходу до постіндустріальної цивілізації з принципово новим засобом виробництва й новим типом економічного зростання; новими вимогами до організації й управління інноваційними процесами, найбільш значущою серед яких є забезпечення взаємозв'язку та взаєморозвитку різних сфер інноваційного процесу на основі комплексного управління.

Визначено, що механізм управління якістю базується на андрагогічному підході і потребує окремих механізмів оцінки.

Обґрунтовано важливість впровадження в системі післядипломної освіти механізму формування громадянської компетентності, який відображений у Концепції громадянської освіти і передбачає розвиток навичок демократичного врядування та демократичної участі, застосування механізмів захисту прав людини; розвиток відкритості та толерантності до нового, усвідомлення важливості багатоманіття думок; сприяння усвідомленню цінності закону та доброчесності, готовності у повному обсязі виконувати громадянські обов'язки, захищати державний устрій; формування здатності набувати громадянами нових компетентностей.

Доведено, що складовою комплексного інтегративного механізму підвищення якості післядипломної освіти є механізм адаптації внутрішньо переміщених осіб до ринку праці та приймаючих громад, який полягає в наданні цій категорії населення різноманітних форм післядипломної освіти.

Визначено, що найважливішим гарантом якості функціонування системи післядипломної освіти є високий рівень професіоналізму педагогічних, науково-педагогічних працівників, здатних врахувати різноманітні цільові та ціннісні установки, вікові особливості дорослої людини, і на цій підставі забезпечити основні потреби у підвищенні професійної компетентності останньої.

Завдання, які стоять перед викладачами закладів післядипломної освіти в сучасних умовах значно ускладнилися, зокрема вони більше не обмежуються навчальною аудиторією та процесом «транслявання» знань, а охоплюють питання налагодження активного діалогу між усіма учасниками освітнього процесу: слухачами, роботодавцями, представниками влади регіонального і місцевого рівнів та іншими. Виконання нових функцій і завдань неможливе без змін у підготовці викладачів, які передбачають їхнє навчання протягом усього періоду професійної діяльності в рамках як традиційних освітніх програм підвищення кваліфікації, так і в процесі неформального, інформального навчання.

Доведено необхідність вивчення та адаптації зарубіжного досвіду підготовки та підвищення кваліфікації викладачів, які працюють у системі післядипломної освіти, з дотриманням сучасних вимог до професійних компетенцій викладача-андрагога.

Проаналізовано шляхи вдосконалення післядипломної освіти державних службовців в Україні, визначено основні напрями реформування: необхідність диверсифікації постачальників освітніх послуг і розширення права державного службовця обирати форми навчання та заклади освіти; посилення конкурентних засад у якісних освітніх послугах; достовірне виявлення потреб державних службовців: впровадження дієвої системи моніторингу якості освітніх послуг у сфері підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців.

Встановлено, що в сучасних соціально-економічних умовах в Україні існує нагальна потреба формування нового профілю державного службовця, професійні та особистісні характеристики якого дозволили б йому стати ключовою фігурою у здійсненні даних реформ, перетворитися на ініціатора та головного проектувальника демократичних перетворень, ефективного менеджера та лідера, який володіє численними управлінськими та комунікативними навичками.

Відповідно до мети реформування системи професійного навчання державних службовців на виконання Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 рр. та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їхніх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування і депутатів місцевих рад (розпорядження від 01.12.2017 р. № 974-р), спрямовану на формування сучасної ефективної системи професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, яка забезпечить підвищення рівня їхньої професійної компетентності, зорієнтована на потреби особистості у професійному розвитку протягом усього життя та сприятиме впровадженню принципів доброго врядування (good governance).

Згідно з цим у системі державної служби здійснено підготовку і затвердження методики розроблення типової індивідуальної програми підвищення рівня професійної компетентності державного службовця, методика розроблення індивідуальної програми підвищення рівня професійної компетентності державного службовця, типова форма індивідуальної програми підвищення рівня професійної компетентності державного службовця, розроблення стандартів підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

У рамках міжнародної співпраці Національне агентство України з питань державної служби залучає до системи професійного навчання та підвищення кваліфікації державних службовців міжнародні проекти та партнерів. Так, у рамках проекту ЄС «Підтримка комплексного реформування державного управління в Україні» (EU4PAR), підписано Меморандум про співробітництво між НАДС та Національною школою адміністрації (École nationale d'Administration, ENA) – державною установою у сфері післядипломної освіти та підвищення кваліфікації, яка знаходиться у підпорядкуванні Прем'єр-міністра Франції, у рамках якої передбачено збільшення спроможності НАДС щодо ефективного впровадження професійного навчання державних службовців і спільну розробку тренінгів для державних службовців категорії «Б».

Інший напрям співробітництва – з Генеральним директором управління та державної служби Франції (DGAFP) пов'язаний із тим, що у 2019 році має розпочатися спільна робота з розроблення спеціальних тренінгових програм для державних службовців категорії А стратегії професійного навчання з одночасним створенням каталогу пріоритетних напрямів і тем, що має братися за орієнтир провайдерами освітніх послуг у системі професійного навчання державних службовців.

Проект «Навчальні програми професійного зростання» USAID став надзвичайно важливим інструментом для інституційного розвитку органів державної влади України. Під час упровадження Проекту було реалізовано 47 освітніх програм, участь у яких взяло майже 500 представників органів центральної виконавчої влади та інститутів громадянського суспільства.

Згідно з Інформацією щодо надання освітніх послуг із підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування в обласних та регіональних центрах перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, регіональних інститутів державного управління НАДУ упродовж 2016–2017 років у закладах післядипломної освіти за кошти місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги (грантів), за рахунок інших надходжень, не заборонених законодавством, підвищили кваліфікацію 124 658 осіб, які отримали відповідні сертифікати. У 2016 році закладами післядипломної освіти було освоєно 23 058 147 грн на навчання працівників центральних та місцевих органів влади і органів місцевого самоврядування, а у 2017 році фінансування на навчання збільшилось на 42% і склало 32 745 920 гривень

Визначено, що для вдосконалення післядипломної освіти державних службовців у 2018 році відбулося погодження позицій НАДС та МОН України щодо

змін до ліцензійних умов провадження освітньої діяльності в сфері підвищення кваліфікації, зокрема, державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування; запровадження єдиного державного кваліфікаційного іспиту за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування»; доопрацювання та затвердження стандартів вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування»; удосконалення порядку формування і розміщення державного замовлення на підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Доведено, що забезпечення ефективного функціонування системи підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування передбачає подальше вдосконалення нормативно-правової бази в напрямку урегулювання проблемних питань щодо визначення статусу освітніх закладів системи, які будуть здійснювати освітні послуги у цій сфері, забезпечення неперервності освіти впродовж кар'єри державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, встановлення прямого зв'язку між їхнім підвищенням кваліфікації та кар'єрним зростанням; підготовку викладачів і тренерів для закладів системи підвищення кваліфікації; розроблення і затвердження кваліфікаційних вимог до професорсько-викладацького складу; удосконалення механізму відбору викладачів на конкурсній основі; регулярну атестацію викладачів; реалізацію програми підготовки і підвищення кваліфікації викладацьких кадрів у самих закладах освіти; запровадження заходів матеріального стимулювання викладачів; постійне оцінювання стану професійної підготовки державних службовців на основі моніторингу загальнодержавного та регіонального рівнів; удосконалення видів та форм підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування; запровадження інноваційних моделей підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, що базуються на технологіях, методах і принципах європейського освітнього простору; координацію діяльності загальнодержавних і регіональних державних органів влади, які вирішують завдання щодо підвищення кваліфікації державної служби; створення нового мотиваційного механізму, який не просто зобов'язував би, а й стимулював державного службовця до постійного оновлення своїх компетентностей; вивчення міжнародного досвіду з проблем підвищення кваліфікації державних службовців та його використання в Україні; здійснення необхідних інвестицій у розвиток людських ресурсів на державній службі.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі узагальнено та вирішено актуальну наукову проблему, що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні державного управління післядипломною освітою в контексті євроінтеграції та розробці практичних рекомендацій щодо формування механізму ефективного управління системою післядипломної освіти, спрямованого на удосконалення підвищення кваліфікації, підготовки та перепідготовки людських ресурсів, здатних максимально результативно вирішувати нагальні проблеми суспільства, підвищувати інтелектуальний потенціал країни.

Отримані результати дослідження дають підстави зробити наступні висновки:

1. На основі аналізу вітчизняної та зарубіжної наукової літератури за темою дослідження встановлено, що у найбільш розвинених державах світу створено широку мережу закладів освіти дорослих різних форм власності з надання якісних освітніх послуг із перепідготовки і підвищення кваліфікації учасників ринку праці-здобувачів освіти. Окрім цього, виявлено тісну співпрацю у всіх сферах суспільства: влади, бізнесу та громадянського суспільства, які утворюють асоціації, організації, діяльність яких спрямована на підвищення ефективності управління та вкладень у додаткову професійну освіту.

Аналітичний аналіз фахової літератури засвідчив, що досліджувана проблема в Україні розглядалася фрагментарно. Значущість здійсненого дослідження полягає в тому, що в сучасних умовах розвитку держави характер попиту на працю змінюється принципово, відображаючи трансформацію економічної системи. З огляду на це визначено основні проблеми в теорії та практиці управління післядипломною освітою в Україні, які полягають у необхідності вдосконалення існуючого механізму державного управління післядипломною освітою на основі підвищення наукової обґрунтованості управління; пізнання закономірностей, особливостей функціонування об'єкта управління, врахування його специфічних рис, динаміки розвитку суспільства, об'єктивних умов, що постійно змінюються, пристосування до них механізму управління; врівноваження, визначення пропорцій державно-громадського управління; посилення зв'язків між елементами механізмів управління, забезпечення їхнього цілеспрямованого функціонування; вдосконалення найбільш значущих елементів механізму управління, зокрема соціально-правових норм як регулятора поведінки і діяльності фахівців.

2. Дослідження шляхів розвитку неформальної освіти дорослих у зарубіжних країнах засвідчило, що вона є складовою освіти впродовж життя фахівців, законодавчо унормована і функціонує нарівні з формальною та інформальною освітою. В Україні ж неформальна освіта законодавчо визнана як один із видів освіти, що слугує передумовою її розвитку, проте перешкодою цьому є відсутність повноцінної та впорядкованої нормативно-правової бази. Доведено необхідність створення на державному рівні повноважних органів управління неформальною освітою дорослих, визначено їхні основні функції.

Визначено принципи побудови ефективної системи неформальної освіти в Україні, від яких залежить її функціонування: суспільного визнання, цілеспрямованості, систематичності, організованості, орієнтації на потреби, додатковості знань, гнучкості, адаптивності, індивідуалізації, орієнтації на зміни, інноваційності. Обґрунтовано необхідність розроблення і впровадження методів валідації неформальної й інформальної освіти, які повинні максимально відповідати європейським принципам забезпечення якості й міжнародної сертифікації.

Доведено необхідність створення на державному рівні повноважних органів управління неформальною освітою дорослих, визначено їхні основні функції.

3. Аналіз методології державного управління післядипломною освітою в умовах євроінтеграції дав можливість розглянути її як організацію системного, безперервного процесу професійного розвитку фахівців; обрати та обґрунтувати

методи, методики, технології, що мають застосовуватися в процесі неперервної професійної освіти. Це вказує на необхідність вдосконалення існуючого механізму державного управління післядипломною освітою за рахунок: врахування динаміки розвитку суспільства, об'єктивних умов, що постійно змінюються, підвищення наукової обґрунтованості управління, пізнання закономірностей, особливостей функціонування об'єкта управління, врахування його специфічних рис.

Удосконалено методологію державного управління післядипломною освітою в умовах євроінтеграції, що дало можливість визначити методологічні складові управління післядипломною освітою в умовах глобалізації, обґрунтувати необхідність оптимального вибору методів управління, які мають забезпечувати дієздатність системи післядипломної освіти, відповідати сучасним умовам трансформації українського суспільства, специфіці післядипломної освіти як об'єкта управління, мати організаційно-розпорядчий вплив суб'єкта управління на поведінку і суспільну діяльність керованого об'єкта з метою досягнення поставлених цілей, серед яких виділені адміністративні, організаційні, економічні, соціально-психологічні.

Доведено, що серед основних пріоритетів сучасної післядипломної освіти є наступні: адаптація до запитів розширеної глобальної економіки; розповсюдження знань через нові освітні інститути (он-лайн освіта, дистанційна, відкрита освіта, «навчання з відкритим кодом» (Open source learning), Stem-освіта); усвідомлення специфічної соціальної місії системи післядипломної освіти, адекватної змінам у суспільстві та пріоритетам його розвитку; людиноцентричний підхід до методології, змісту і методів побудови освітнього процесу; випереджувальний розвиток, який має орієнтуватися на прогнозування змін на ринку праці; застосування в управлінні післядипломною освітою синергетичного підходу, який розглядає систему управління як відкриту нелінійну систему з високим рівнем самоорганізації; застосування до діяльності закладів післядипломної освіти процесного підходу.

4. На основі оцінки потенційних можливостей системи післядипломної освіти визначено, що під системою державного маркетингу в сфері післядипломної освіти розуміється визначення попиту та пропозицій на ринку освітніх послуг, ініціювання та державна підтримка виробництва необхідних для споживачів послуг, виходячи з інтересів соціально-економічного розвитку країни; підвищення конкурентоздатності вітчизняного ринку освітніх послуг у сфері післядипломної освіти; впровадження стратегії виходу на міжнародні ринки освіти дорослих, формування банку інноваційних освітніх технологій, трансферт технологій; формування відкритого освітнього простору, впровадження ІКТ-технологій в освітню діяльність; популяризація концепції «освіта впродовж життя», формування культури безперервної освіти; підвищення іміджу вітчизняної системи післядипломної освіти на внутрішньому та міжнародному ринках; стимулювання населення до участі в безперервному освітньому процесі, формування попиту на освітні послуги; стимулювання роботодавців до участі у виробленні якісної освітньої послуги; вплив на цінову динаміку освітнього ринку післядипломної освіти; ініціювання та заохочення до формування стратегічних партнерств у сфері післядипломної освіти.

5. Надано системно-структурну характеристику організаційного, інституційного, правового регулювання системи післядипломної освіти в Україні, що дало можливість запропонувати інституційні та нормативно-правові зміни в системі післядипломної освіти, зокрема: удосконалення нормативно-правового забезпечення післядипломної освіти; оптимізацію мережі закладів післядипломної освіти; запровадження професійно-громадської акредитації закладів післядипломної освіти із залученням всіх зацікавлених стейкхолдерів.

Розкрито основні напрями управління структурною перебудовою системи післядипломної освіти в Україні, які полягають: у запровадженні адаптивної моделі державного управління післядипломною освітою, реалізації комплексного інтегративного механізму державного управління підвищенням якості післядипломної освіти, диверсифікації фінансування шляхом застосування допоміжного рахунку освіти, освітнього ваучера та освітнього кредитування, змішаного фінансування, пільгового оподаткування прибутків фізичних осіб, які спрямовують власні кошти на навчання; використання інновацій.

6. Виявлено особливості системи державного управління післядипломною освітою в Україні в умовах євроінтеграції та формування єдиного освітнього простору, що визначають такі стратегії післядипломної освіти як: диверсифікація послуг післядипломної освіти відповідно до запитів ринку праці й особистісного розвитку фахівців; створення інтегрованих та міждисциплінарних програм, які дозволяють забезпечувати ринок нових професій або індивідуальні запити роботодавців; оптимальне використання ресурсів у межах реалізації загальної стратегії професійного розвитку кадрів; інтеграція національного рівня післядипломної освіти у міжнародний освітній простір із можливостями її інтернаціоналізації, міжнародної сертифікації тощо.

Здійснено обґрунтування оцінки якості післядипломної освіти в Україні, зокрема запропоновано систему показників якості післядипломної освіти, оцінювання освітніх результатів, принципи, на яких має будуватися система внутрішнього та зовнішнього оцінювання якості. Доведено необхідність визначення цілей оцінювання якості для кожного учасника освітнього процесу, розроблення чітких критеріїв та показників оцінювання якості, методів збору інформації та оцінювання, поєднання внутрішнього та зовнішнього оцінювання якості освітнього процесу, створення та залучення до нього незалежних агентств якості, тобто формування належних законодавчих, інституційних та ресурсних умов.

7. Запропоновано шляхи розвитку мережевої взаємодії в системі післядипломної освіти в Україні, які передбачають формування та використання відкритих освітніх ресурсів в Україні, інформаційно-комунікаційну модель відкритої післядипломної освіти, активну державну політику у сфері дистанційного навчання в закладах післядипломної освіти.

Доведено необхідність формування законодавчої бази створення та функціонування відкритих освітніх ресурсів, в т.ч. впровадження «відкритих ліцензій»; створення інфраструктури для формування, розповсюдження і доступу до відкритих освітніх ресурсів; формування стратегічних партнерських відносин між секторами освіти, промисловості, бібліотечної справи, засобів інформації та телекомунікації

тощо; розробка механізмів забезпечення якості та рецензування відкритих освітніх ресурсів; оцінювання і сертифікації результатів навчання за допомогою відкритих освітніх ресурсів.

Обґрунтовано необхідність належного фінансування державних програм з інформатизації системи освіти, перегляд загальнонаціональної стратегії розвитку системи дистанційного навчання в Україні, розроблення нової Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні та спеціального законодавства, зокрема Закону України «Про дистанційне навчання».

8. Розроблено напрями підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування шляхом вдосконалення нормативно-правової бази у цій сфері; забезпечення неперервності освіти впродовж кар'єри державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування; спеціальної підготовки викладачів і тренерів; моніторингу стану професійної підготовки; вивчення міжнародного досвіду підвищення кваліфікації державних службовців та його адаптація в Україні; здійснення необхідних інвестицій у розвиток людських ресурсів у сфері державної служби.

9. Запропоновано для удосконалення державного управління післядипломною освітою в контексті євроінтеграції та формування механізму ефективного управління системою післядипломної освіти:

Верховній раді України – прийняти Закон України «Про освіту дорослих (післядипломну освіту)», Закон України «Про дистанційне навчання»;

Кабінету Міністрів України – визначити порядок розробки та затвердження державних стандартів якості освітнього продукту в системі післядипломної освіти; впровадження допоміжного рахунку освіти, освітнього ваучеру, освітнього кредитування, змішаного фінансування, пільгового оподаткування прибутків фізичних осіб, які спрямовують власні кошти на навчання;

Міністерству освіти і науки України – активізувати запровадження діяльності таких інституційних структур як Національне агентство забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), кваліфікаційні центри, Національне агентство кваліфікацій для забезпечення якості післядипломної освіти; визначити порядок громадсько-державної акредитації закладів післядипломної освіти; забезпечити розвиток відкритих освітніх ресурсів та дистанційної освіти;

Національному агентству України з питань державної служби – модернізувати систему професійної підготовки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування у відповідності до стратегічних завдань реформування державного управління, місцевого самоврядування, нової освітньої політики;

Національній академії педагогічних наук України – забезпечити науково-методичний супровід системи післядипломної освіти;

Закладам післядипломної освіти у взаємодії з галузевими органами управління, об'єднанням роботодавців, громадськими організаціями – здійснити перетворення закладів післядипломної освіти у інноваційні науково-навчальні центри, центри з комплексного дослідження та прогнозування ринку освітніх послуг післядипломного рівня, консалтингові центри для вивчення освітніх потреб громадян.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Олійник В. В. *Теоретико-методологічні засади державного управління післядипломною освітою в контексті євроінтеграції: монографія*. Луцьк: ПрАТ «Волин. обл. друк.», 2016, 500 с.
2. Олійник В. В. Роль та місце самоосвіти в системі післядипломної освіти. *Культура цільового управління в національній системі освіти: гуманістичний контекст*; за заг. ред. Г. А. Дмитренка, В. В. Олійника. Луцьк, 2017, 412 с.; С.376-384.

Статті у наукових фахових виданнях:

3. Олійник В. В. Особливості формування системи післядипломної освіти як об'єкта державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>
4. Олійник В. В. Зміст функцій та завдань системи післядипломної освіти як об'єкта державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>
5. Олійник В. В. Системний підхід до державного управління освітою. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>
6. Олійник В. В. Теоретико-методологічні засади державного управління післядипломною освітою в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>
7. Олійник В. В. Напрями реалізації державного управління інноваційним розвитком післядипломної освіти в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>
8. Олійник В. В. Інноваційний підхід до кадрового забезпечення державного управління у сфері післядипломної освіти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 10. С. 126–129.
9. Олійник В. В. Контроль, координація й фінансування як функції державного управління післядипломною освітою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 11. С. 128–130.
10. Олійник В. В., Куценко В. І. Професійна освіта: альфа й омега євроінтеграційних процесів, шляхи прискорення. *Післядипломна освіта в Україні*. 2014. № 1. С. 3–8.
11. Олійник В. В. Організація і планування як функції державного управління післядипломною освітою. *Економіка та держава*. 2014. № 8. С. 104–106.
12. Олійник В. В. Методологічні засади удосконалення механізму державного управління післядипломною освітою. *Економіка та держава*. 2014. № 9. С. 101–104.
13. Олійник В. В. Післядипломна освіта в контексті глобалізаційних змін сучасного світу. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ*

«Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. В. В. Олійник; редкол. О. Л. Ануфрієва [та ін.]. 2014. Вип. 10(23). С. 124–132.

14. Олійник В. В. Післядипломна освіта як чинник підвищення ефективності суспільного виробництва: державно-управлінський аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 12. С. 159–162.

15. Олійник В. В. Передумови удосконалення механізму державного управління післядипломною освітою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 13. С. 138–141.

16. Олійник В. В. Динамізм державного управління післядипломною освітою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 14. С. 128–131.

17. Олійник В. В. Принципи побудови та функціонування системи державного управління післядипломною освітою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 15. С. 133–136.

18. Олійник В. В. Перспективи державного управління розвитком післядипломної освіти в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 16. С. 146–149.

19. Олійник В. В. Завдання державної політики у сфері якості післядипломної освіти в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 17. С. 121–123.

20. Олійник В. В. Сприяння реалізації функцій післядипломної освіти як завдання державного управління. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер.: Державне управління*. 2014. Т. 235, вип. 223. С. 66–70.

21. Олійник В. В. Удосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання післядипломної освіти у контексті стратегії сталого розвитку. *Економіка та держава*. 2014. № 7. С. 110–113.

22. Олійник В. В. Формування нової моделі державного управління післядипломною освітою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 18. С. 132–135.

23. Олійник В. В. Підготовка управлінців в системі післядипломної освіти в умовах трансформації державного управління. *Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління»*. 2014. № 2. С. 97–104.

24. Олійник В. В. Державна інноваційна політика у сфері післядипломної освіти. *Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління»*. 2014. № 3. С. 116–124.

25. Олійник В. В. Формування системи державного маркетингу післядипломної освіти. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. В. В. Олійник; редкол. О. Л. Ануфрієва [та ін.]*. 2017. Вип. 3(32). С. 78–91. (Серія «Управління та адміністрування»).

Статті в іноземних виданнях та міжнародних наукометричних базах:

26. Oliynyk V. V. State management of the system of postal education in the context of economics knowledge. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 1(13), February, 2018. P. 23–29.

27. Oliinyk V. V. State regulation of the equal services market in the system of postal education. *Open Access Peer-reviewed Journal Science Review*. 3(10), Vol. 5, March, 2018. P. 47–51.

28. Oliinyk V. V. State regulation of postal education in conditions of globalization. *European Applied Sciences*. № 1, 2018 (February), P. 20–23.

29. Oliinyk V. V. State regulation of personal security of the domestic system of postal education. *European Science Scientific journal*. 1/2018. P. 104–112.

30. Oliinyk V. V. Actual problems of government regulation successful education of Ukraine in modern conditions. *World science*. № 6(34), Vol. 3, June, 2018. P. 51–54.

Тези у матеріалах наукових конференцій:

31. Олійник В. В. Пріоритетні напрями державної політики у сфері післядипломної освіти. *Елітний менеджер: технологія підготовки у системі національної освіти: матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 черв. 2014 р.)*. Київ, 2014. С. 48–50.

32. Олійник В. В. Специфіка підходів щодо управління якістю післядипломної освіти. *Зб. наукових праць Міжнар. наук.-практ. конф. «Глобальна економічна динаміка як фактор напруги соціально-політичних процесів: цикли, криза і конфлікти» (Афіни: Євро-Середземноморська Академія мистецтв і наук)*. Київ: Університет менеджменту освіти, 2014. С. 91–95.

33. Олійник В. В. Вплив процесів глобалізації на розвиток системи післядипломної освіти: матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД». Переяслав-Хмельницький, 2014. С. 155–157.

34. Олійник В. В. Державне регулювання процесів забезпечення якості післядипломної освіти. «Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій». *Зб. тез I Міжнар. наук.-практ. конф. викладачів і аспірантів, (30 берез. 2016 р., м. Київ)*. Київ, 2016. С. 347–349.

35. Олійник В. В. Особливості об'єктивації державного управління післядипломною освітою. «Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти»: програма II Всеукр. наук.-практ. конф. (26 трав. 2017 р., м. Київ). Київ, 2017. С. 20–21.

36. Олійник В. В. Організаційно-економічний механізм державного регулювання післядипломної освіти. *Зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. «Управління якістю вищої освіти: проблеми та перспективи»*. Київ, 2017. С. 58–59.

АНОТАЦІЇ

Олійник В. В. Теоретико-методологічні засади державного управління післядипломною освітою в контексті євроінтеграції. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Інститут законодавства Верховної Ради України, Київ, 2019.

У дисертації досліджено теоретико-методологічні засади державного управління післядипломною освітою в контексті євроінтеграції. Проаналізовано та узагальнено теоретичні засади і стан дослідження проблеми в теорії та практиці державного управління післядипломною освітою в Україні та за кордоном. Обґрунтовано методологію державного управління післядипломною освітою, підходи до оцінки її якості в Україні. Здійснений системно-структурний аналіз організаційного (інституційного), правового регулювання системи післядипломної освіти в Україні та визначено сутність і значення управління нею в сучасних умовах. Розкрито основні напрями управління структурною перебудовою системи післядипломної освіти в Україні, розвитком інноваційних процесів у даній сфері, підвищенням якості їх діяльності. Визначено напрями реформування та підвищення ефективності управління післядипломною освітою в Україні та запропоновано шляхи її удосконалення в сучасних умовах у контексті європейської інтеграції. Проаналізовано розвиток мережевої взаємодії в системі післядипломної освіти в Україні (роль і місце відкритих освітніх ресурсів, інформаційну модель відкритої післядипломної освіти, дистанційне післядипломне навчання). З'ясовано шляхи розвитку неформальної освіти дорослих у зарубіжних країнах та в Україні.

Ключові слова: державне управління, післядипломна освіта, модель державного управління післядипломною освітою, нормативно-правове та інституційне забезпечення.

Oliinyk, V. V. Theoretical and methodological bases of public management of postgraduate education in the context of European integration. – Manuscript copyright.

A thesis for the degree of Doctor of Sciences in public administration, specialty – 25.00.02 – Public Management Mechanisms. Verkhovna Rada of Ukraine Institute of Legislation. Kyiv, 2019.

The thesis is one of the first comprehensive monographic studies in Ukraine dealing with the theoretical and methodological principles of public management of postgraduate education in the context of European integration.

The thesis analyzes the Ukrainian and foreign scientific literature on the subject of research and discusses the ways of resolving the problem under consideration in the theory and practice of public management of postgraduate education in Ukraine.

The author considers the ways of developing adult non-formal education in foreign countries and its introduction in Ukraine. The ways proposed by the author to improve the methodology of public management of postgraduate education in the conditions of European integration include the following methodological components: a complex

inclusion in the processes of international education integration, the use of the best international educational practices, a postgraduate education reform to promote the individual approach to the development of students' creative abilities, the improvement of professionals' training to make them capable of working in new conditions, the adaptation of postgraduate education to the requirements of an expanded global market economy. It has been shown that conceptually postgraduate education under globalization is a process of integration, interdependence and interaction of the needs of the knowledge market, services market and labor market. That is why, strategically, the mission and objectives of long-term management of the system of postgraduate education allows choosing the forms and methods of managerial influence that would be adequate to the internal environment and external space in all their complexity and prospects of development.

The author assesses the possibilities of the system of postgraduate education of meeting the needs of the economy and society for workforce in the context of modern public management.

The thesis analyzes the system and structural characteristics of organizational (institutional) and normative-legal regulation of the system of postgraduate education in Ukraine and the character and significance of postgraduate education public management in modern conditions.

The work discusses the main areas of public management of the postgraduate education reconstruction in Ukraine, postgraduate education innovation development and improvement.

Better public marketing management in postgraduate education allows identifying the social needs for educational services, improving the competitiveness of the Ukrainian postgraduate education services market, using the state postgraduate education quality management system, entering the international adult education markets, creating an innovative educational technologies pool, transferring education technologies, creating an open educational space, introducing ICTs in education, promoting the idea of life-long education and a culture of continuous education, improving the image of the Ukrainian system of postgraduate education in the domestic and international markets, encouraging the population to participate in the continuous educational process, developing the demand for educational services, and encouraging employers to participate in the development of quality educational services, etc.

The author reveals the features of postgraduate education public management in Ukraine in the conditions of European integration, discusses the formation of a single educational space as well as the state policies for the formation and use of open educational resources in Ukraine, in particular, the information and communication model of open postgraduate education, which reflects various aspects of work of postgraduate education institutions, as well as the state policies in the field of distance postgraduate education.

The author proposes the ways to modernize and improve public management of postgraduate education in Ukraine by introducing an adaptive postgraduate education public management model and integrated postgraduate education improvement management mechanisms, education accounts, education vouchers and education credits,

public-and-private partnership, mixed financing, as well as preferential taxation of individuals who use their incomes for educational purposes.

Key words: public administration, postgraduate education, model of public management of postgraduate education, legal and institutional support, public management mechanisms.

Oliinyk, W. W. Teoretyczne i metodologiczne podstawy administracji publicznej kształcenia podyplomowego w kontekście integracji europejskiej. – Na prawie manuskrytu.

Rozprawa o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego z administracji publicznej, specjalność 25.00.02 – Mechanizmy administracji publicznej. – Instytut Ustawodawstwa Rady Najwyższej Ukrainy, Kijów, 2019.

Rozprawa jest jednym z pierwszych kompleksowych badań monograficznych na Ukrainie poświęconych rozwiązywaniu problemu naukowego dotyczącego zasadom teoretycznym i metodologicznym administrowania państwowego kształcenia podyplomowego w kontekście integracji europejskiej.

W rozprawie podana jest analiza krajowej i zagranicznej literatury naukowej na temat badania oraz określono stopień rozwoju problemu w teorii i praktyce administracji państwowej edukacji podyplomowej na Ukrainie.

Analizowane są sposoby rozwoju edukacji pozaformalnej dla osób dorosłych w innych krajach i sposoby jej wprowadzania na Ukrainie. Została zmodernizowana metodologia administracji państwowej kształcenia podyplomowego w warunkach integracji europejskiej. Oceniono możliwości potencjalne systemu kształcenia podyplomowego w celu zaspokojenia potrzeb gospodarki i społeczeństwa w zakresie personelu w kontekście nowoczesnych mechanizmów administracji publicznej. Dokonano oceny systemowo-strukturalnej charakterystyki organizacyjnej (instytucjonalnej), normatywno-prawnej regulacji systemu kształcenia podyplomowego na Ukrainie oraz określono istotę i znaczenie administracji publicznej w nowoczesnych warunkach. Opisane są podstawowe kierunki, dotyczące administracji publicznej w restrukturyzacji kształcenia podyplomowego na Ukrainie, rozwoju procesów innowacyjnych w tej dziedzinie, podwyższenia jakości działalności. Odkryto specyfikę systemu administracji państwowej kształceniem podyplomowym na Ukrainie w warunkach integracji europejskiej i kształtowania jednolitej przestrzeni edukacyjnej. Uzasadniono sposoby rozwoju interakcji sieciowej w systemie kształcenia podyplomowego na Ukrainie (rola i miejsce otwartych zasobów edukacyjnych, informacyjny otwarty model kształcenia podyplomowego, nauka na odległość etc.). Zaproponowane są kierunki modernizacji i podwyższenia efektywności mechanizmów administracji publicznej w systemie kształcenia podyplomowego na Ukrainie poprzez wprowadzenie modelu adaptacyjnego administracji publicznej kształcenia podyplomowego, kompleksowego zintegrowanego mechanizmu zarządzania dla podnoszenia jakości kształcenia podyplomowego.

Słowa kluczowe: administracja publiczna, kształcenie podyplomowe, model administracji państwowej kształcenia podyplomowego, wsparcie normatywno-prawne i instytucjonalne, mechanizmy administracji państwowej.